

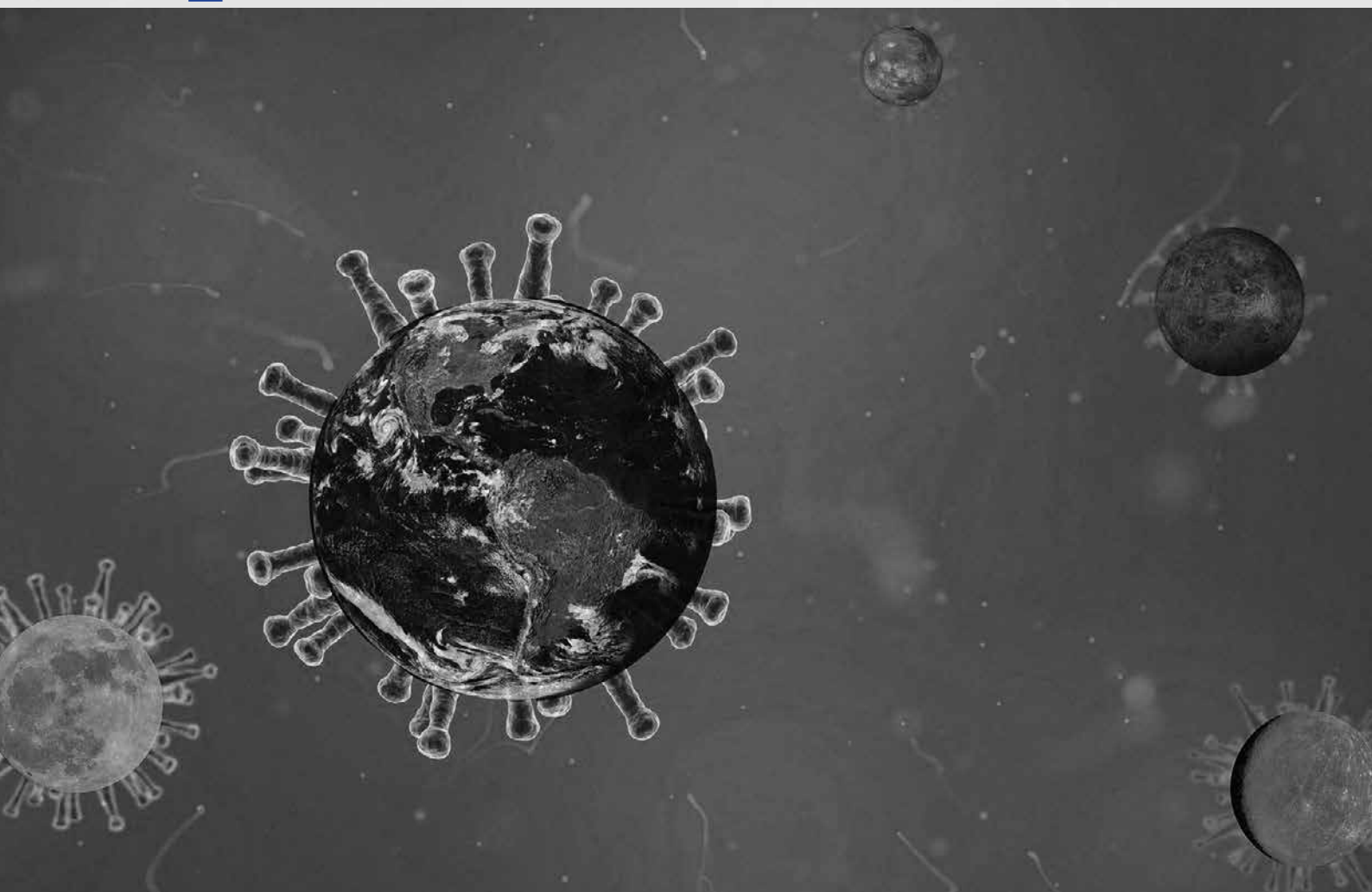
IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XXXVIII
Nº 1014
De abril a maio
de 2020

Benia quen constrúe
a paz!

Coronavirus. O planeta reacciona

A foto que fala

A heroicidade é hoxe sinxeleza

O trasno

Daniel López Muñoz

Outros virus

Seica en galego hai que dicir “coronavirus”, a denominación científica internacional, pero depende de que se fale. Se falamos doutros virus que actúan polo baixinho poderíamos con certeza dicir, entre outros, “coroavirus” e “corinavirus”. Son virus propagados pola Coroa e amizades, polo vello rei pillabán e “bon vivant” que, despois daquel accidentado safari en Botswana para cazar elefantes, en 2012, en plena crise financeira, con miles de desafuzamentos na rúa, dicía choroso aquilo de “lo-siento-me-he-equivocado-no-volverá-a-suceder”. É o virus do clasismo aristocrático, da cobiza en negro, da insensibilidade social.

En realidade don Juan Carlos é un infatigable militante a prol da República. Lembramos algún comentarista da transición falando neses termos, dun curioso rei republicano, ou algo así. Era un xogo de palabras... daquela. Hoxe, xa non. O rei emérito traballou e traballa a prol da República máis ca ninguén. De maneira eficaz, teimuda, infatigable.

Despois daquel elefantiásico exercicio de desprestixio da Coroa, as sondaxes

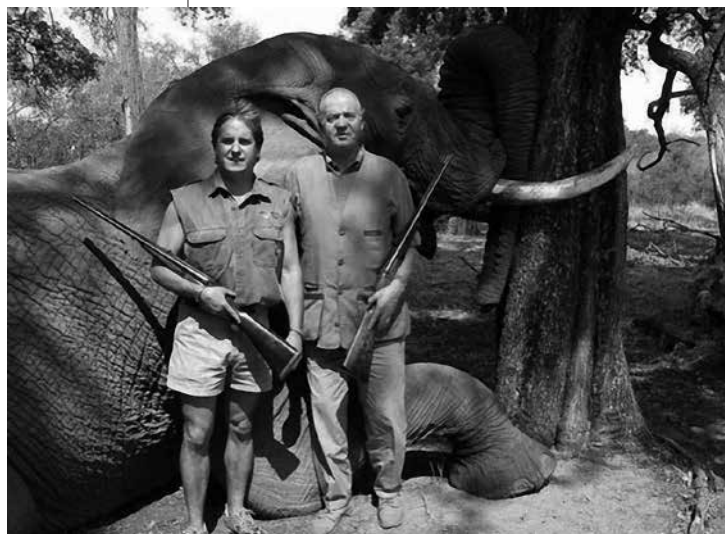
de opinión deron os maiores niveis de xente a favor da república. Despois veu a abdicación, e unha significativa recuperación de prestixio da institución.

Pero diríase que o rei republicano non deu nunca puntada sen fío, que a súa traxectoria é un traballado ronsel de bombas de relojería programadas para ir estoupando cada vez que a imaxe da monarquía mellora. Como esta que agora estoupou, a historia esta das fundacións millonarias en paraísos fiscais, con contas en Suíza. Unha das fundacións seica recibiu 100 millóns de euros de escuras comisións pola adxudicación do AVE en Arabia Saudí e desde a súa conta opaca pagáronse 60 millóns de euros a Corina Larssen, a unha conta nas Bahamas.

No instante xusto. Con 47 millóns de habitantes disciplinadamente confinados na casa e

en pánico pola nova situación económica que se lles vén enriba. De novo, o momento exacto. Viva a República.

O coroavirus e o corinavirus son logo republicanos por reacción, pero ollo, poderían ter un efecto contrario se o que provoca tal falta de exemplaridade é o contaxio dun afán de ser coma eles en canto se teña oportunidade. Por iso hai que vacinarse canto antes e esta é unha boa oportunidade, cos anticorpos antiaristocráticos da solidariedade, da horizontalidade e da comunidade.

As grandes leccións do coronavirus

Un virus deixounos en shock; mesmo nos obrigou a adiar unhas eleccións.

Un trauma así nunca é agradable, pero pode ser unha boa oportunidade para repensalo e revisalo todo. Pasa nas vidas das persoas. Pasa tamén nas sociedades. En cuestión de días ese virus que se orixina en China puxo patas arriba toda a nosa vida, o sistema produtivo, a normalidade constitucional, as relacións sociais. En cuestión de horas fíxose real o increíble e comezamos a vivir no medio dunha película de ciencia ficción. Porque a realidade sempre acaba superando a ficción.

Este episodio ensina moitas cousas importantes. E reafirma principios que teimosamente vimos defendendo desde aquí. Vexamos.

O público non é o problema, é a solución

A ferramenta para controlar a situación foi, abofé, a sanidade e o resto de servizos públicos. Logo desta xa non deberíamos admitir máis demagogia neoliberal sobre o “problema” duns servizos de titularidade pública, sólidos, solventes, ben dotados. O problema sería non telos. As sociedades globalizadas necesitan máis ca nunca desa musculatura pública, deses servizos de todos, os que garanten os dereitos básicos e a igualdade esencial. Non pode haber máis retroceso “antipúblico”. Cómpre aprender a lección. Están moi ben os aplausos desde os balcóns, pero hai que analizar moi ben que propón cada forza política cando se trata de votar.

A factura da globalización, non a deben pagar os que se benefician dela?

Velutina, SARS, couza da pataca, coronavirus,forman parte da longa lista de “danos colaterais da globalización”. Hai moitos máis: perda de biodiversidade, privatización de sementes e acoso á pequena agricultura local, competencia imposible do pequeno comercio cos xigantes de internet, etc... Os gobernos non teñen liquidez para atender tantas fronteiras, tantos damnificados. As políticas públicas “restauradoras” da saúde, da igualdade de oportunidades, da sanidade vexetal, da soberanía alimentaria, etc... causan aos gobernos unha débeda imposible. Esa factura non a están pagando nin Amazon, nin Google, nin Facebook. As grandes corporacións da era dixital e as grandes fortunas globais pagan uns impostos ridículos. Para cando un gran acordo europeo ao respecto?

A saúde é un tesouro fráxil e... comunitario

Non o tiñamos demasiado claro e agora tivemos a oportunidade de aprendelo.

As sociedades
globalizadas necesitan
máis ca nunca unha
boa musculatura
pública

Continúa na páxina 5

O coronavirus e o virus da Coroa

O coronavirus e o virus da Coroa deron a cara practicamente a un tempo. Coa pandemia e coa corrupción.

Dar a cara significa que o coronavirus se mostra como é: incompatible coa saúde e coa vida mesma; e o virus da Coroa tamén: incompatible coa saúde democrática e, no fondo, coa democracia mesma. Ambos os virus saltaron do mundo animal ou irracional ao xénero humano ou ao mundo da razón política. O da Coroa non se detectou antes, como tal virus, porque pasou da ditadura á democracia camuflada no paquete da Constitución de 1978, único modelo que se someteu a referendo. Había que dicir si ou non á democracia, mais coa Coroa dentro.

Moitos aceptaron encantados, pero foron moitos máis os que tragarón a cousa como un mal menor, esperando que o desenvolvemento do modelo democrático illara e volvera inocuo o virus da Coroa. A idea non parecía disparatada nun clima de euforia democrática, de estrea das liberdades e de ansia por nos integrar en Europa. Ende mal, en tres anos, a situación mudou co golpe do 23-F, que serviu para consolidar a monarquía e para embridar as querenzas democráticas do persoal. E nisto don Juan Carlos desempeñou

un papel decisivo. De feito, Tejero ou Armada non foron máis ca cabezas de turco ou «pagafantas», como diríamos hoxe.

A partir de 1981, o noso modelo democrático asenta na Coroa como pedra angular e isto fai que subsistan, aletargadas ou activas, secuelas herdadas do franquismo.

O ilustre constitucionalista Javier Pérez Royo di que «a Constitución é unha vasilla que está cuarteada, que ten fendas profundas, pero que ten unha tapa moi forte que fai que a vasilla se manteña en pé. Se quitas a tampa, a vasilla rompe decontado. A monarquía é a tampa do réxime do 78. Fai que o sistema político se manteña sen estalar, sen que salte polos aires. Pero, asemade, impídelle evolucionar».

A saída, por tanto, non está en someter o rei emérito á xustiza, cousa que haberá que facer. Isto só aliviará algo os síntomas da infección. Para matar os virus, a terapia debe ser máis contundente. Por iso contra o COVID-19 a linguaxe e a estratexia son bélicas. Hai que destruír o virus. *Carthago delenda est!* O problema que presenta o virus da Coroa é esencialmente político e esixe que a soberanía nacional, que reside no pobo español, se sitúe por riba de todo. Tamén por riba da xefatura do Estado, o que require unha reforma constitucional a fondo. *Delenda est Monarchia!*, que diría Ortega.

Felipe V foi o primeiro Borbón rei de España e Felipe VI debería ser o derradeiro. O derradeiro rei.

O coronavirus é incompatible coa saúde, o virus da Coroa é incompatible coa saúde democrática

Ven da páxina 3

A fortaleza non era tanta, pero sobre todo non o era porque para entender como funciona isto da saúde hai que conxugar a primeira persoa do plural: nós.

E nese “nós” entran as persoas vulnerables. Ti, eu, como individuos, podemos pasar o andazo, pero somos transmisores dun virus sen vacina e facilitamos dúas cousas: primeiro, que haxa xente de saúde fráxil que o pase realmente mal; segundo, que o sistema faga crack, que os sanitarios non cheguen, os respiradores se esgoten, que as urxencias se colapsen. O importante aquí é o “nós”, tal como pasa en todas as cousas importantes da vida.

Un dilema político-moral: a elección entre liberdade individual e a protección da fragilidade.

O punto anterior ten este complemento: en certas situacións excepcionais hai que optar. O dilema moral é ben interesante e desafiante, tanto a nivel persoal como político: se concordamos en que a protección da fragilidade é un ben superior á liberdade individual, esta debe autolimitarse ou debe restrinxirse pola forza. Unha democracia social, debería ter isto claro. Unha democracia -exclusivamente- liberal, non tanto. Unha dose de lectura pausada e interiorización das benaventuranzas aclara moitas cousas cando chegan os dilemas morais, as situacións límite e as prioridades debidas.

O virus e a hipótese Gaia

Segundo a *Hipótese Gaia*, a vida, a biosfera, modulou as condicións orixinais do planeta para facelo acolledor e habitable, tamén para a vida humana. En realidade sería como se o planeta en si fose un ser vivo, cos seus anticorpos e defensas. Se hai un desequilibrio agudo, reponse facendo as correccións necesarias. Os desequilibrios que os humanos producimos en “Gaia” – deforestación, efecto invernadoiro, perda de biodiversidade, etc. teñen consecuencias. O coronavirus podería interpretarse, así, coma unha sorte de autodefensa de Gaia. De feito, non estará facendo máis este virus pola calidade do aire e a diminución de CO2 que todos os Cumios Mundiais do Clima?

Prepararse para un futuro de incerteza

Como sociedade pensabámonos poderosos e estables, capaces de case todo. Pero non tal. Agora transitaremos polo universo da incerteza, do imprevisible, do potencialmente catastrófico. A *distopía* (climática, sanitaria, bélica...) habita entre nós, a apocalipse non chega de súpeto pero hai quen a chama a berros. Os poderes públicos - e especialmente a Unión Europea- teñen que prepararse. Os partidos políticos tamén. Hai que orzamentar as continxencias e imprevistos. Hai que ter unha fiscalidade xusta, avanzada, eficaz e progresiva. Unha fiscalidade anticipatoria. Por iso, tamén, hai que ser serios para conter o crecemento da débeda pública, porque se está disparada, cando chegan os malos tempos xa non haberá capacidade de reacción.

**Cómpre prepararnos
para transitar polo
universo da incerteza,
do imprevisible**

O peto do santo Antón

Manolo Regal

ORACIÓN ANTE O CORONAVIRUS

Deus, Pai e Nai nosa,
compañeiro fiel, luz e alento das nosas vidas,
poñemos ante ti o peso amargo destas horas,
a xente que enferma e morre,
as persoas que traballan arreo en calquera medio
para que esta praga se conteña,
os postos de traballo, os negocios, as empresas que están
no aire.

Aínda que consideramos imprescindible sentirte ao noso
lado,
non che pedimos ningunha acción milagreira,
porque iso nin che dá gloria a ti, nin a nós nos robustece.

Que a túa sabedoría creadora,
que de sempre nos acompaña aos seres humanos,
guíe os pasos e as decisións de quen nos goberna e de to-
dos nós.
Que o don do amor solidario,
que permanentemente nos ofreces como o gran remedio
que embelece e salva o mundo,
atope en nós formas sinxelas, eficaces, responsables,
que alivien as penalidades de quen nos rodea.
Dese xeito poderemos trocar os medos en coidados,
a angustia en esperanza,
e o mal xenio polo confinamento obrigado nun espazo
vivo, creativo,
cargado de amor, de humor e de beleza humana.

Que a túa memoria, Deus, Pai e Nai nosa,
sempre tan preocupado polo mellor para a xente,
nos axude a aproveitar os tempos de obrigada soidade e
silencio
para repensar as nosas vidas e as trazas do mundo no que vivimos,
e descubrir o valor do máis importante:
a saúde, a relación, o encontro, o vivir colectivamente en
todo.

Que estes días cargados de preocupacións diversas
nos fagan especialmente sensibles ás persoas que perde-
rán o traballo
ou verán minguados ou arruinados os seus negocios ou
empresas,
coa ameaza de que, unha vez máis, a xente máis débil car-
gue coa crise.

Que estes tempos nos que estamos tan atentos a este pro-
blema que nos acosa
nos permitan recordar
que en países do terceiro ou cuarto mundo
morren millóns de seres humanos cada ano
por non teren auga, pan, unha vacina que custa 1 euro,
e ante todo iso somos indiferentes.

Deus, Pai, Nai nosa,
compañeiro fiel, luz e alento das nosas vidas,
nas túas mans repletas sempre de inmenso amor dispoñible
poñémonos nós e toda a humanidade.
Grazas por estar coidadosamente, creadoramente ao noso
lado.

O CARRABOUXO por XOSÉ LUIS

O peto común

Josecho de la Torre Culler

Nós fronte a nós

Todo parou e sentímonos desprotexidos, nus fronte a un espeillo no que habitabamos, recollendo dicotomías do que non máis lonxe ca onte, eramos. Nós constrinxidos en nós, afastados por sorpresa, silenciados pola dor de sentirse inocuos. Coñecéndonos. Estarricados pola confusión e os números. Empequenecidos no ralenti dos ritmos frenéticos que nos empurraban sen destino. Encomendándonos. Perdendo os tesouros sen un adeus ou un simple bico. Nós nun, agora que? Agardando en cada alba unha nova alentadora sabendo que alberga letargo. Espertando. Riscando os días desalentados. Recortados. Tapando o fociño e quitando a pel debaixo da billa. Gravándonos por un exceso de pena e unha falta de gloria á vez que fuximos do incerto igual que todos... igual ca todos eles.

Tamén nós agora, atopándonos, quen sabe, nunha nova oportunidade. Mudando “soños” utópicos por soños reais. Freando o corpo para rescatar da morte os andeis de libros ou espazos diáfanos desleixados. Devecendo por deitarse no campo vendo papoulas, ou na area da praia escoitando as ondas do mar; sentindo a quentura do sol ou poñéndolle data, sen peaxes e *selfies*, a un café compartido. *Sinxelezándonos*. Escoitando música e creando arte fronte á desesperanza; tirando de humor. Acougando as sereas das terras e os mares. Nós con gañas de entoar coa veciñanza un *ondíñas, bella ciao* ou bater as mas pola necesidade de sabermos agradecidos sen recibir nada a cambio. Decatándonos das necesidades dos que viven preto. Nós mirándonos quedos e diferentes, raros á vez que acollidos; debullando o sentido das cousas. Meditando, rezando ou lembrando con nostalgia. Nós con alguén ao carón ou sen el pero salvagardando a microcomplicidade que xorde en cada recuncho ou momento. Vivindo xa!

E tamén nós seguros de retomar o voo nun ar limpo. Sandados. Tornando metros por bicos e apertas. Ceibes de contencións e vaidades. Solidarios e solidarias. Colleitando o esencial dos instantes e das persoas; de nós.

IRIMIA

Rumores de esperanza

Xan Guillén

No momento que escribo isto levamos unha semana pechados na casa. No momento que leas isto... pois non sei como estará o asunto. As predicións din que seguiremos na casa, pero non se sabe. Estamos loitando cun virus. Un inimigo difícil porque é invisible. A historia está chea de casos de loitas contra virus mortais. Agora toca este.

Pero a nosa xeración tamén leva tempo loitando contra outro virus. Trátase do VIH. Cando comezou, tamén xerou moito medo e descoñecemento e logo, pouco a pouco, foi se avanzando. Segue a ser tremendamente perigoso, pero os avances neste sentido foron moi significativos. Moitos lembramos cando era considerado unha enfermidade mortal, exclusiva de homosexuais e drogadictos.

A nova que quero contar está no que se chama o ICISTEM. Un estudo feito de xeito compartido que permite avanzar na cura do VIH mediante transplante de células nai. Xa hai varios casos de cura total de enfermos en diferentes partes do mundo. Vaise paseniño neste sentido, pero avánzase.

No mundo da medicina vaise avanzando. Estamos mellor ca hai vinte anos e hai vinte anos estabamos mellor ca hai corenta. Hai que admirar a aqueles que botan a súa vida facéndolle a guerra ás enfermidades. E non só hai que admiralos, tamén hai que apoialos para que sigan facéndoo. A nosa sociedade ten que tomar en serio o seu traballo, que parece invisible coma os virus.

En Arela, unha axencia de comunicación sostible, elaboraron un listado con máis de 100 tendas galegas en liña, “Cos pés na terra e os produtos na nube”. Ofrecen produtos e servizos de alimentación, agasallos, artesanía, xogos, construción e reparación, libros, decoración, mascotas, roupa, música, viaxes... Esta iniciativa tenta defender o **COMERCIO LOCAL** e proporcionar unha alternativa aos xigantes *online*. A lista está dispoñible en www.arela.gal/tendas-galegas

O Fondo Mundial para a Natureza (WWF) – Italia

vén de concluír nun informe que existe unha relación moi estreita entre a propagación das pandemias e o tamaño da perda da natureza. As enfermidades que se transmiten dos animais aos seres humanos (como o Covid-19) están relacionadas con comportamentos inaxeitados das persoas (como o comercio ilegal de especies) e, en xeral, co impacto humano na destrución de ecosistemas naturais. Segundo WWF, protexer a saúde humana pasa por defender a natureza.

Que é o **ECOFEMINISMO**?

Que teñen que ver o feminismo e a ecoloxía? A pensadora Yayo Herrero, ecofeminista, di que a depredación da natureza e a subordinación das mulleres teñen algo en común, unhas raíces compartidas que explican por que vivimos nun mundo que lle ten declarada a guerra á vida. O ecofeminismo é unha forma de ver a vida que permite vencellar diversas opresións e procurar alternativas que teñan en conta os procesos que fan posible a vida. Para saber máis: Vandana Shiva, Wangari Maathai, Alicia Puleo...

“Todo home é poeta. Esquecen facer versos porque se dedican a facer outras cousas; facer cartos, por exemplo”. **ERNESTO CARDENAL**, poeta, sacerdote, teólogo, escritor, traductor, escultor e político nicaragüense e home de profunda convicción humana. Foi un dos maiores defensores da Teoloxía da liberación. Faleceu o 1 de marzo pasado en Managua.

A Consellería de Educación resolveu a primeira edición dos Premios ás Boas Prácticas de **ENSINO INCLUSIVO**, que instaurou como medida para impulsar a atención á diversidade difundir boas prácticas neste eido e recoñecer o labor, esforzo e compromiso persoal e profesional dos equipos docentes. Os primeiros premios foron para o CEIP Luís Seoane de Oleiros e para o IES Manuel Murguía de Arteixo.

Galiza produce máis **ENERXÍA** da que precisa e un 65% da produción eléctrica é renovable. O peche das centrais térmicas das Pontes e Meirama non afectarían esta capacidade produtora, que ten nas eólicas a súa principal fonte enerxética. Séguenlle a hidráulica, o carbón (en caída), o ciclo combinado e a coxeneración.

O Covid-19 ponnos diante dunha situación nunca vivida antes fóra do imaxinario e que suporá moitos **CAMBIOS**. No inmediato, aínda nos primeiros días do illamento, xa colocou a monarquía na picota, impulsou un movemento importantísimo de defensa da sanidade pública e está poñendo a proba a nosa resposta como comunidade. Iniciativas de voluntariado, campañas apoiando o consumo de proximidade e os grupos de consumo agroecolóxico xorden con forza e pódense atopar facilmente nas redes sociais.

INDITEX

INDITEX anunciou a realización dun ERTE (expediente de regulación de emprego temporal) que vai afectar a 37 000 dos seus 50 000 traballadores e traballadoras. Deste xeito, a empresa vai aforrar o 75 % dos salarios, que deberá compensar o Estado. Os seus beneficios declarados foron de 3 639 millóns de euros no último exercicio.

Xosé Abad: Fotografar a solidariedade intelixente

Comezou como fotoxornalista na axencia EFE e ten publicado en National Geographic, El País ou La Vanguardia. Impulsou a web “Fotógrafos contra a guerra” e obtivo premios e recoñecementos como o do Certame Luís Ksado e o “Premio amigos da Unesco”. Desde a súa produtora desenvolveu proxectos documentais de denuncia e solidariedade como “A pegada dos avós” premiado nos “Mestre Mateo”. Xosé Abad impulsa a iniciativa ACAMPA e foi unha gozada contar con el na Festa do Lume 2020 de Irimia en Bergondo.

Quen diría Xosé Abad que vén sendo Xosé Abad?

Sempre resulta difícil definirse a un mesmo pero se falamos do que fago no meu oficio, máis aló do medio de vida, eu definiríame como un traballador da imaxe especialmente interesado en encontrar historias coas que interpretar o mundo. E cando logro interpretar o mundo, o que intento é sumar a miña forza á dos milleiros de persoas que teñen necesidade de transformar algúns aspectos que resultan insoporables, especialmente a ausencia dos máis elementais dereitos humanos dunha gran parte do planeta e o retroceso dos dereitos conquistados nos

ria, as túas decisións vitais, as túas angueiras?

Sen dúbida o feito que máis marcou a miña traxectoria vital foi a loita clandestina contra a ditadura de Franco dende os 17 anos. Sendo tan novo e unha vez que asumes ese compromiso, aprendes a analizar a realidade, e comprendes as causas que provocan as desigualdades, as guerras, a destrución da natureza, a violencia; xa resulta difícil permanecer á marxe. Esa aprendizaxe principal foi completada con moitos proxectos ao longo do tempo no que tiven a oportunidade de coñecer máis a fondo outras culturas, outros movementos de loita e outras

Son un traballador da imaxe interesado en encontrar historias coas que interpretar o mundo

países máis desenvolvidos, e sempre pola mesma causa: a avaricia, o poder e o espolio, exercido por unha minoría capaz de aplicar as peores receitas dun sistema capitalista inhumano e salvaxe.

Tes unha experiencia vital moi rica e diversa: As traxectorias definen as vidas e as persoas. Que feitos foron decisivos para definir a túa traxecto-

xentes comprometidas, das que non deixo de aprender e retroalimentarme. As experiencias máis ricas e máis intensas van deixando fermosas marcas no cerebro, no meu caso sempre van ligadas a movementos de resistencia espallados polo mundo e dos que me gustaría dar conta polo que representan: o movemento Zapatista en México, a resistencia Saharauí nos

ACAMPA

CO
RU
ÑA
2020

POLA PAZ E O DEREITO A REFUXIO

campos de Tindouf en Argelia, a loita do pobo indíxena Ashánincas na Selva Central Peruana, a boa xente de Guinea Ecuatorial tratando de sobrevivir no contexto dunha ditadura brutal, o movemento indíxena Guaraní-Kaiowá en Mato Grosso do Sul en Brasil ou o Movemento dos Traballadores Rurais sen Teito e o Movemento Sen Teito Central no Brasil. Isto por citar os que máis me axudaron a comprender que os dereitos e os avances sociais non veñen de serie coa partida de nacemento, conquístanse colectivamente, e se non somos capaces de comprender esta idea tan básica temos pouco futuro como humanidade.

En que estás agora ocupado e preocupado?

Preocupado con nada; ocupado fundamentalmente en tres asuntos: primeiro en axudar a construír Acampa pola Paz e o Dereito a Refuxio; segundo en atender o meu traballo profesional que me paga a casa e a comida e terceiro, en fotografar o que sucede polo mundo adiante sempre que teño ocasión, entendendo a fotografía como unha ponte que me permite achegarme a outras vidas, a outras historias, a outros mundos.

Que che dá, como persoa, estar metido nestes enguedellos? Cal é o balance vital?

A maior satisfacción prodúcese sempre que acadamos pequenas vitorias, sempre que percibes que un esforzo colectivo tan forte como construír Acampa vai sumando novas persoas, novas organizacións, novas cidades. Notar que unha sociedade está viva e que non desfalece ante a magnitude e o poder do inimigo sen rostro que ten diante.

O meu balance vital, como todo balance, ten luces e sombras, pero de todas saquei aprendizaxes importantes para as seguintes etapas. O que máis valoro sempre son as persoas que vas sumando no haber da amizade e toda a sabeduría e forza que queda na memoria colectiva con cada iniciativa que poñemos en marcha.

Que soños, que esperanzas agarimas para a nosa sociedade?

O caso é logramos pequenas conquistas que sumadas logren cambios a favor da humanidade

O soño principal, e xa por sacarlle ferro a entrevista, podo dicir que é unha sociedade igualitaria sen inxustizas, pero sobre todo sen reunións, estou farto de reunións de longas horas. Unha sociedade na que a única ocupación de toda a humanidade sexa, a do gozo dunha ocupación estimulante e deseñada, do ocio, do amor e da amizade... A ver, postos a soñar...

Temos remedio?

Estou convencido que a maioría si temos remedio, pero hai unha minoría que non o ten nin o terá nunca, e non debemos permitir que esa minoría decida as nosas vidas.

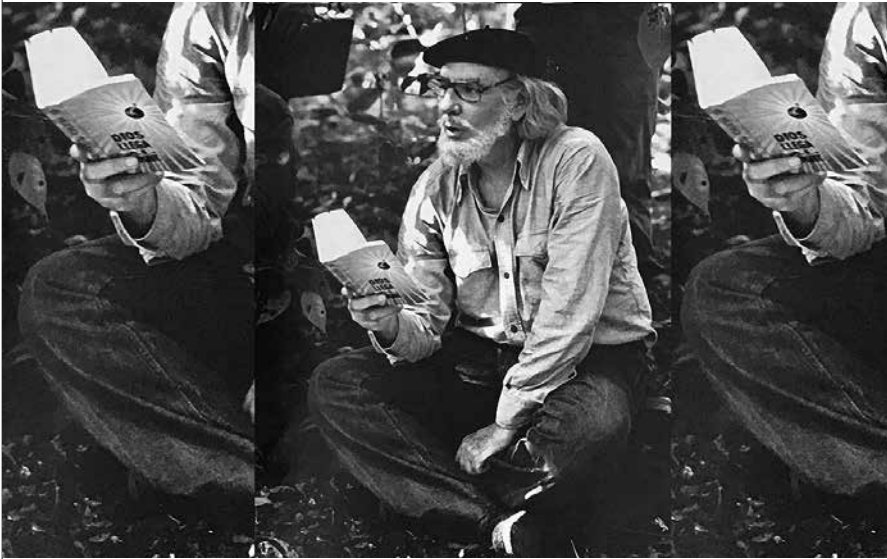
De que che gustaría contaxiar aos lectores e lectoras de Irimia?

As lectoras e lectores de Irimia sodes persoas ben informada e cun compromiso claro, así que máis ben debería

de ser eu o contaxiado. En todo caso a idea principal que podemos compartir é a necesidade de sermos capaces de sumar todas as mans, todas as forzas e todas as organizacións, nun espazo de encontro para logramos, cando menos, as pequenas conquistas que se poidan sumar a outras pequenas conquistas, coas que logramos grandes cambios a favor da humanidade.

ERNESTO CARDENAL, GRAZAS

*Cuando recibís el nombramiento, el premio, el ascenso,
pensá en los que murieron.
Cuando estás en la recepción, en la delegación, en la comisión,
pensá en los que murieron.
Cuando has ganado la votación, y el grupo te felicita,
pensá en los que murieron.
Cuando te aplauden al subir a la tribuna con los dirigentes,
pensá en los que murieron.
Cuando te llegan a encontrar al aeropuerto en la gran ciudad,
pensá en los que murieron.
Cuando te toca a vos el micrófono, te enfoca la televisión,
pensá en los que murieron
Cuando sos el que da los certificados, las cédulas, el permiso,
pensá en los que murieron
Cuando llega donde vos la viejita con su problema, el terrenito,
pensá en los que murieron.(...)
Vos los representás a ellos. Ellos delegaron en vos,
los que murieron.*

(E. Cardenal, Cantico Cósmico, Cantiga 18)

Grazas Ernesto Cardenal porque dende 1925, en que naciches, ata o domingo 1 de marzo do 2020, con 95 anos, en que morriches, ti, irmán, poeta de Nicaragua, Ministro de Cultura co goberno do Frente Sandinista de Liberación Nacional pensabas neles.

No Mosterio trapense de Getsemany (Kentucky). Nos estudos ao sacerdocio en Colombia, pensabas neles.

Na túa amada illa contemplativa e artista de Solentiname, no lago Nicaragua, cando levabas pintores que ofreceran ao campesiñado obradoiros de pintura para pintar a natureza, pensabas neles.

Cando xa en Managua, xunto á poeta Claribel Alegría, dabas clases de poesía ás crianzas con cancro no Hospital la Mascota (editáronse dous libros cos seus poemas) pensabas neles.

Na clandestina e guerrilleira loita -a carón dos teus "chavalos"- contra a ditadura de Somoza. ("Yo he repartido / papeletas clandestinas / gritando: ¡VIVA LA LIBERTAD! en plena calle / desafiando a los guardias armados / Yo participé en la rebelión de abril: / pero palidezco cuando paso por tu casa / y tu sola mirada me hace temblar"), pensabas nelas.

No triunfo da Revolución Popular Sandinista, como Ministro de Cultura, cando o goberno aínda era Sandinista, pensabas neles.

De xeonllos ante o Papa Xoán Paulo II en 1983; cando o Vaticano te castiga e aparta do ministerio sacerdotal, pensabas neles.

Cando escribes *Salmos, Vida en el Amor, El Evangelio de Solentiname, a Oración por Marilyn Monroe y otros poemas*, (todo un clásico da literatura latinoamericana moderna no que pides a Deus —“conoces nuestros sueños mejor que los psiquiatras”— que reciba no seu seo a Norma Jean, aquela “huerfanita violada a los 9 años”, “sola como un astronauta frente

Así nos aconsellaches, ti que viviches pensando nos de abaixo

a la noche espacial”. “Tenía hambre de amor y le ofrecimos tranquilizantes” e *O Cántico Cósmico, La Hora cero, El Canto Nacional*; cando escribes, poeta, pensabas neles.

Cando o pasado 20 de xaneiro, con motivo do teu 95 aniversario a editorial Trotta, presentaba en Madrid as 1.200 páxinas da túa *Poesía completa*, pensabas neles.

Cando os que foran os teus compañeiros e compañeiras de soños dunha Nicaragua igualitaria se pasan ao bando do *cambalache*, da acumulación e da corrupción. Cando che prohibiron falar. Cando dende 2007 comezas a vivir o teu propio martirio, perseguido pola xustiza ditatorial de Ortega-Murillo.

Cando tiñan que recoñecer no exterior a túa valía de poeta e profeta, mentres que na túa Nicaragua Nicaraguita, convertida en ditadura eras vilipendiado, (e mesmo no teu funeral no que a prensa e a túa xente foron agredidas por turbas danielistas, levadas en buses para ocupar tres cuartas partes da catedral; no que non permitiron que Monseñor Álvarez terminara a homilía nin que se lera un dos teus poemas; onde houbo violencia co teu cadaleito, que tivo que ser sacado do templo pola porta lateral, ...pensabas neles.

Cando pouco antes de morrer o Vaticano, o Papa Francisco, te restitúe ao teu ministerio sacerdotal e concelebras a Eucaristía na túa casa de Managua coa túa Comunidade San Romero, pensabas neles.

E cando o mes de febreiro do ano pasado cando estiveches a piques de morrer pero aínda así seguiches escribindo poesía cósmica para rematar a túa obra; cando dicías que o único

que desexabas era irte deixando a Nicaragua libre da ditadura. Cando xa desexabas atoparte cara a cara co teu Amado, pensabas neles.

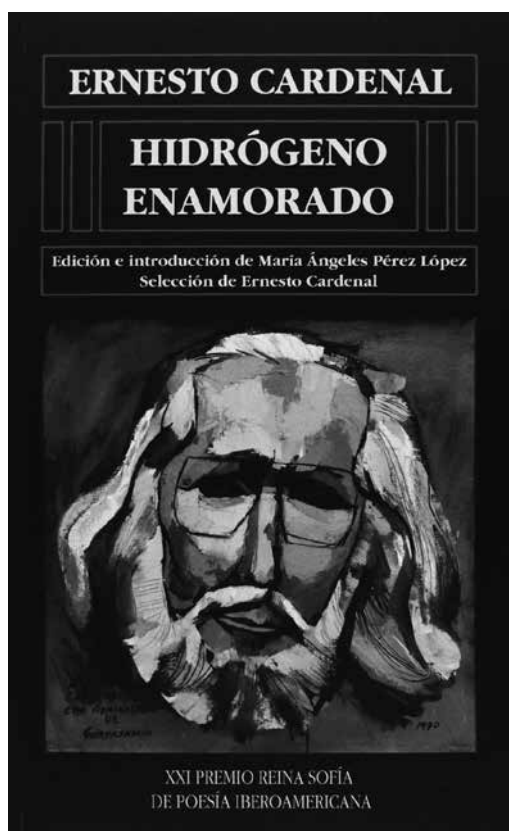
“Pensá en los que murieron...” Así nos aconsellaches, ti que viviches pensando nos de abaixo.

Grazas Ernesto, compañeiro e irmán porque nestes anos do teu instante cósmico nos involucres a todos sempre. Es dos imprescindibles para nós, pó cósmico, que non somos quen de coidar a Casa común, e de coidarnos a nós con ela.

Grazas, Rebelde, Revoltoso e Revolucionario, vivente coa ferida de *AQUEL DE QUEN PROCEDE TODA EVOLUCIÓN E EN QUEN TODA EVOLUCIÓN REMATA*.

Gardamos a esperanza dunha Nicaragua libre.

Coa túa presenza Ernesto Cardenal, “*Saldremos bien primero Dios*” (Sandino)

Pingas de orballo

Baldomero Iglesias Dobbarrio (Mero)

MARIÑA FOLGUEIRA

Eu tiven unha amiga que o era a fondo perdido. Amiga total. Foino des que nos coñecemos, sendo aínda rapaces, en Lugo, no Colexio do Santísimo Sacramento, onde ela estudaba e eu ía ensaiar cancións co grupo, e naceu Fuxan os Ventos. Sempre foi moi activa, estaba metida en todo, quería saber de todo e sacaba de todo as súas propias conclusións, sempre orixinais e certas.

Lémbroa xogando ao balonmán, lémbroa metida en todas as actividades comúns do centro e compartindo pensamentos do máis resolutivo e rebelde. Tiña as cousas sempre moi claras. Por ela eu souben de Reigosa, a da Pastoriza. Alá na súa casa nativa, a carón das fieis amigas e veciños, a carón do seu irmán Antón, á par do seu mundo, do que non quería desprenderse. Alí gardan boa memoria dela todos os anos no local social, que leva o seu nome, e promoven un premio xornalístico para a rapazada dos arredores.

Era moi boa persoa, coa aparencia de forte carácter ou –por veces– seria, pero, todo o contrario, era inxenua e branda como o pan mol cando aínda recende. Segundo para quen fose ou

con quen, claro. Sempre deixaba as cousas claras de palabra ou por escrito. Dela coñecín novas compañías e afectos, ela por min soubo das miñas e dos meus. Compartimos moitas amizades comúns. A amizade nosa foi das de durar toda a vida. Mariña Folgueira, non sen grandes esforzos e privacións, fíxose xornalista e traballou no Parlamento despois de exercer en Radio Nacional e outros medios. Aínda lembro os seus estudos en Madrid, con aquela xeración de Morgan, Ceileiro, Pombo, Lombao, etc. Que tempos e cantos aconteceres limpos! Viña, cando tiñamos gravacións en Madrid, para vernos e estar connosco. Nunha ocasión veu comigo pedir contas dunha inxustiza cometida no meu destino docente. Animoume a reclamar o que era meu, de xustiza. Puxemos o berro no ceo, os dous xuntos, e déronnos –que remedio– a razón. Foi ela quen máis empeño puxo e non recuou nunca.

Tanto de min sabía que mesmo me coñecía xa na primeira ollada, xa no meu mapa dos ollos no medio da faciana sabía, sabiamente, que algo pasaba e, entón, achegábase, confesábame para logo darme consello e conforto cunha

sentida aperta, imprimíndome a súa forza cando envolven os brazos un corpo dorido. Aínda lembro, cando no frío físico e da alma, na morte do meu pai, deume ademais da aperta e o bico, a súa bufanda. Gárdoa como afecto dela e sempre, xa que ela tamén estaba moi enfermiña. Tamén sei do seus fríos enormes na perda de seres queridos, de amigas que quedaron colgadas nos eidos dunha estrela, no impo dun

**Mariña quería
saber de todo e
sacaba de todo
as súas propias
conclusións**

“

asociación socio-cultural de veciños de Reigosa

v concurso de redacción xornalística
- mariña folgueira -

salaio. Deixoume un enorme baleiro porque coñecía todo de min, da miña xente, da miña familia toda. Sabía das miñas ledicias e feridas, das miñas cousas máis pequenas. E eu débolle esta explicación ao mundo porque unha amiga así só se ten unha vez e hai que saber estimala, aínda desde a lembranza vítrea dos ollos que se miran por dentro. Porque eu sigo a razoar con ela, a tentar en silencio aquelas evidencias que tan ben recoñecía, coas que tanto me advertía a min, tan confiado. Porque, como fixemos varias veces, gadañamos o empinado da leira, alá no fondo da casa dos seus pais, para tecer lérias e conciliar vontades.

Foi unha loitadora empedernida e vén aínda a min co seu exemplo polas gándaras dos solpores, anunciando a impoluta verdade por riba da media verdade ou da mentira. Vén da nostalgia, enchéndome de músicas o mar e coas melodías brisas en recendos de herba madurada. Coa súa máxica man, da amizade, adentando as ilusións e sendo proletaria infatigable dos amenceres. Por iso, porque agachaba detrás da ollada –ela tamén– miles de soles cargados de esperanza. Por iso, canta falta nos facías, canta falta!

**Agachaba detrás da ollada
 –ela tamén– miles de soles
 cargados de esperanza**

Illska. La maldad

Novela intensa, sobrecolledora, complexa. Dun islandés de nome imposible, Eiríkur Örn Norddahl. Para ler só a grollos. Un crebacabezas. Ás veces novela, ás veces ensaio onde se entrecruzan tempos e voces dos tres protagonistas. Agnes, islandesa de orixe lituana, obsesionada polo Holocausto mentres estuda o auxe dos populismos xenófobos en Europa. Ómar, o filólogo apoucado que sobrevive con traballiños. E Arnór, o neonazi cultivado. No último terzo da novela aparece unha nova voz: a voz nova dos pensamentos na boca muda do bebé dos tres.

Velaquí unha historia de amor. De desexo. Tamén a memoria do pobo lituano de Jurbarkas. Alí, en 1941, colaboracionistas locais, amparados na bota nazi, masacraron a metade xudía da poboación. Alí vivían os catro bisavós de Agnes: dous xudeus, dous executores. Esta dura e electrizante novela éche o flashback dos tres personaxes. Dous na propia pel, Agnes na dos bisavós.

Capítulos entretecidos de fragmentos curtos sen respostas. Coa obriga de facerse preguntas. Sobre o masacre brutal antes, a medra imparabile da ultradereita agora. Daquel nazismo a este neofascismo.

Illska. Urdida de textos, reflexións, historias, contextos, situacións que manteñen a mente en carne viva. Que deixan fonda pegada. Que obrigan a definir no cerebro, na conciencia as liñas que delimitan o ben do mal. Que conmoven coa descarnada e primitiva brutalidade nazi. Que alertan contra esta defensa da “raza” hoxe, das identidades nacionais, a pureza de sangue, a aterradora impermeabilización das fronteiras. Con bardallas populistas no poder do mundo.

Non é lectura fácil: 640 páxinas. Só ao final as pezas empezan a recolocarse e todo vai adquirindo sentido. Denudando o peor, o mellor que levamos dentro. A maldade. A crise da valores na casa Europa. A deriva á que empuxan os populismos, os inconscientes, os canallas.

Illska. La maldad. De Eiríkur Örn Norddahl.

Ás veces novela, ás veces
ensaio, entrecruza os
tempos e as voces dos tres
protagonistas

Por que, logo, a beleza?

Seres esencialmente cósmicos:
Non podemos excluír a terra da eternidade.
Esas luces alá arriba, a Xerusalén Celestial.
Se en matemáticas son infinitos os números,
os pares e os impares
por que non unha beleza infinita e un amor infinito?

É unha constante na natureza
a beleza.
De aí a poesía: o canto e o encanto por todo canto existe.
A terra podería ser igual
de funcional, de práctica,
sen a beleza. Por que logo?

Ámame, e se non son nada,
serei unha nada coa túa beleza nela refractada.
Á fin e ao cabo da nada naceu todo,
nada baleira chea toda ela
de urxencia de ser.

(Ernesto Cardenal, *Cántico Cósmico*
Foto: Illa de Solentiname, Nicaragua)

A REVOLUCIÓN DOS COIDADOS

DATA: sábado 25 de abril (se o COVID-19 o permite)

LUGAR: CSC "Agustín Bueno", no Castiñeiriño (Santiago)

HORARIO:

10:00 – Acollida

10:30 – A Revolución dos coidados: exposición (Tareixa Ledo Regal) e debate

12:00 – Descanso

12:30 – Experiencias de coidado: mesa redonda e debate con...

- Laura Rey Pasandín (coidadora e autora do libro *As mans da terra*)
- Marisa Rodríguez Pereiro (orientadora e integrante de Redeiras – Grupos de Acompañamento de Galicia)

14:00 – Xantar compartido, café e/ou paseo

16:00 – Avisos e celebración

18:00 – Despedida

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopeña, Tareixa Ledo Regal, Clodio González Pérez, Xabier Blanco, Valentín Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldozero Iglesias Dobbario (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medin, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Engracia Vidal Estévez, Manuel Arca e J.M. Barca López.

Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.

Recepción de artigos e colaboracións en: revistairimia@asociacion-irimia.org

Subscricións: Apdo. 296 – 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / subscricions@asociacion-irimia.org

Ordinaria: 30 Euros, de Apoio: 45 Euros. Cota de socio: 3 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

asociacion-irimia@asociacion-irimia.org

Conta: ABANCA ES63 2080 0349 8530 4000 5822

- Urbana, nº 8 - Santiago

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Ninfa, Riveiro, Martínez)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

Actividade
subvencionada
pola

Deputación
DA CORUÑA

A Revolta dos coidados

Marzo foi un mes revoltoso. As mulleres feministas da Igrexa levantámonos baixo o lema *Ata que a igualdade sexa costume*. Alzamos a nosa voz e puxemos en marcha unha Revolta de Mulleres na Igrexa que resoou en Barcelona, Madrid, Valencia, Zaragoza, Sevilla, Frankfurt, Colonia, Lindburg, Munich, Zurich, Linz, Mumbai, Cincinnati, Sidney... Santiago, Bilbao e Granada programámonas para a fin de semana do 14-15 de marzo, pero o coronavirus saíunos ao paso e houbemos de pospoñer os actos.

Esta alerta sanitaria dá de cheo co lema das mobilizacións do 8 de marzo de 2020: **sen coidados non hai vida**. Os coidados sempre no centro das reivindicacións feministas.

Escribo e levo, coma todos, unha semana pechada na casa. Unha semana na que á histeria dos supermercados arrasados foi seguida da calma tensa de persoas que, como se escaparan da guerra, son interceptadas na estrada, camiño de segundas vivendas fóra das cidades. Será que as cidades non son o mellor sitio para vivir? A calidade de vida que nos brindan non é a mellor que poidamos pensar? Eses burgueses mediocres fixéronme pensar nas persoas refuxiadas que foxen da guerra de verdade, a das bombas e as torturas, e que atopan as fronteiras sempre pechadas... ...e de repente vimos a necesidade dos coidados.

Preparabámonos para guerras imaxinarias con inimigos poderosos e un bichiño, que nin sequera é unha célula, pon nun brete a todo o planeta, igualando a pobres e ricos, poderosos e escravos.

...e de súpeto nos demos conta da importancia de mirar para o veciño, de aplaudir as boas accións que coidan, as que dan vida... Eu sei que Virxinia Wolf está a sorrir dende o ceo, ela que soñaba con batallóns de enfermeiras caendo desde avións nos campos de batalla, impondo os coidados por riba das balas.

Rirá vendo como os soldados cambian fusís por padiolas: a estratexia militar ao servizo das persoas desvalidas!! Nestes días estamos a aprender que o futuro está agochado nas mans de quen coida.

... e os CIE's abríronse e deixaron saír aos inmigrantes pobres, que non poden ser retidos máis tempo do legal... porque os recursos do noso país tiveron que se poñer ao coidado dos cidadáns que de verdade os precisaban, e xa non había como soste os Centros de Internamento de Estranxeiros.

**Os coidados sempre
no centro das
reivindicacións
feministas**

Hoxe na miña parroquia fixemos unha celebración da palabra en grupo de *whatsapp*. Máis de 70 persoas compartindo palabra e reflexión, medos e pregos, buscando que Xesús nos abra os ollos, como ao cego, (Xn 9, 1-38) para poder ver o mundo, tamén a liturxia, doutro xeito. E foi precioso, porque ao falarnos sen vernos todos eramos iguais. Recoñecemos e apreciamos as palabras, todas e cada unha, sen filtros nin discriminacións, porque non viñan cubertas da imaxe externa de cada persoa. Na nosa celebración houbo unha auténtica comunidade de iguais, a salvo de convencionalismos sociais e relixiosos. Por un momento, os filtros borráronse e todos celebramos desde o corazón.

E eu pregunto, que quedará de todos estes cambios e aprendizaxes cando o coronavirus, por fin, marche?

Falando da lingua

Lidia e Valentina

Habemos de saír desta...

Aprezados irimegos e irimegas, Aquí estamos a escribir nesta situación de crise, neste estado de alarma que nos mantén confinados, reclusos nos nosos límites, pechados na nosa casiña (confiamos en que estades PECHADOS!!!) a gardar esta corentena, que ao primeiro foron 15 días, agora xa serán 15 máis e “o que te rondarei, morena”..., botando man desa frase feita que quizás teña a súa orixe nalgunha copla dalgún punto da península ibérica...

Afeitos como estades a escoitar as palabriñas e a pensar no seu significado, dariádesvos conta de que “co-

rentena” leva a pensar en 40, serían, polo tanto, 40 días, cando nos están a pedir 15 máis 15. Onde está a orixe deste termo, entón? Pois vén da peste negra, do século XIV, cando tanta xente morreu, que daquela si se ordenou o illamento de 40 días, e fixéronse así 40 en recordo do número de días que pasou Xesús no deserto. A partir de aí, o “espazo de tempo no que se manteñen illadas as persoas e mercadorías procedentes dun país onde hai epidemia” pasou a denominarse “corentena”. Así, haberá que “poñerse en corentena”, “estar en corentena”, “pasar a corentena”.

Pois ben, quen ou que nos levou a esta corentena?

Oíredes falar de COVID-19 e de coronavirus. Por que ás veces lle chaman dunha maneira e ás veces doutra? Pois mirade, o coronavirus é o virus que

causa a enfermidade COVID-19, polo tanto, o culpable vén a ser o coronavirus.

Con isto de quedar na casa, oímos e lemos esas frases de “Eu quedome na casa”, “Quédate na casa”, traducións automáticas do castelán “Yo me quedo en casa”, “Quédate en casa”. Olo!!! Non é unha tradución correcta! Na nosa lingua debedes dicir “Eu quedo na casa”, “Queda na casa!”, sen o pronome reflexivo “me” e “te”, porque estes pronomes en galego só poden ter a función de complemento directo (CD); “quedar” é un verbo intransitivo e, polo tanto, non pode construírse nunca cun CD. Pois ben, aclarado isto, quedade na casa!!!

En fin, malo será... Non hai mal que por ben non veña... Nunca choveu que non escampara nin mal que cen anos dure... Xa o dicía don Quixote: “Sábete, Sancho, [...] porque no es posible que el mal ni el bien sean durables, y de aquí se sigue que, habiendo durado mucho el mal, el bien esté ya cerca...”.

Coidádevos moito!!!

O fachineiro da distancia lingüística A cabra tira ao monte

Hai xente que non pode loitar contra a súa carga xenética e, claro, a cabra tira ao monte. Durante o zapeo continuo na procura de novas esperanzadoras, non foi difícil ver estes días a reacción de moitos e moitas estadounidenses. Vén unha pandemia... Que facemos? Pois comprar armas e munición, por suposto, que convén protexerse contra o virus. Están de sorte tamén os que mandaron facer un búnker (hai modelos “económicos” por 40000 euros) xa que agora poden darlle saída a esas latas de conserva que levan tanto tempo agardando pola apocalipse. E os nosos que fixeron? Pois aquí a cabra tamén foi ver que tal estaba o monte. Nas reaccións do noso presidente a primeira vítima foi a lingua galega. Cando as cousas se poñen serias, mellor en español. O esquema mental dese proceder pode ser diverso, desde o asesor que lle estaba bisbando: habla en la lengua común que hoy sales en todas las noticias ata a gloria de ser recollido nos resumos anuais deste ano infausto. Ou sería “para que nos entiendan los que vienen de fuera”, nomeadamente os que escaparon de Madrid? Ou porque lle petou e lle deu a gana. O caso é non perder ocasión de fortalecer a diglosia.

